

KATOLÍCKA UNIVERZITA V RUŽOMBERKU

—formujúca myseľ i srdce—

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra katechetiky a praktickej teológie

Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok

www.pf.ku.sk, tel.: +421 44 432 6842, fax: +421 44 432 0958, mobil: +421 944 119 552, e-mail: peter.zubko@gmail.com

Váž. p.

prof. PaedDr. Bernard Garaj, CSc.

dekan FF UKF v Nitre

Štefánikova 67

949 74 Nitra

Naša značka:

Vaša značka: FF-OVV-2013-10/282-72:102200

Vybavuje:

V Ružomberku dňa: 2. januára 2014

Oponentský posudok habilitačnej práce

Autor: PhDr. Ing. Miroslav Glejtek, PhD.

Téma práce: Stredoveká cirkevná pečať. Prameň kresťanskej ikonografie.

Oponent: prof. PhDr. ThDr. Peter Zubko, PhD.

1. Náročnosť spracovania riešenej problematiky práce

Autor si zvolil tému z pomocných vied historických, konkrétne zo sfragistiky. Historik si častokrát len zbežne uvedomuje prítomnosť pečatí, pretože sa sústreďuje na obsah písomnosti. M. Glejtek sa vo svojej vedeckej práci primárne špecializoval na heraldiku, popri ktorej si všimol aj sfragistiku, konkrétne stredovekú pečať. Predmetnú prácu špecializoval na (1) cirkevnú a (2) domácej uhorskej proveniencie so zameraním na slovenské územie. Túto špecializáciu práce treba privítať, pretože sa jej doteraz nevenovala systematizovaná a širšia pozornosť. Posledné veľké/väčšie práce, ktorá sa koncentrovali na sfragistiku, alebo ktoré reprodukovali stredoveké pečate, boli vydané pred rokom 1918. V našej bibliografii sa pozornosť venovala štátnej pečati (popritom aj heraldike), župnej a obecnej sfragistike. Výskum v pomocných vedách historických v cudzine, dokonca v susedných krajinách, sa

dlhodobo venuje práve sfragistike, kde majú publikované monografie mapujúce sfragistiku konkrétnych fyzických subjektov (šľachty, biskupov, kanonikov, prelátov, farárov) alebo právnických osôb (konventov, kláštorov, kapitúl, reholí), príp. sa tento výskum sústredil na nejakú lokalitu a časový úsek. To inšpirovalo M. Glejteka, ktorý si zvolil k stredovekej pečati vlastný prístup. Ten bol náročný, pretože si vyžadoval rozsiahly archívny a knižný výskum trvajúci niekoľko rokov, pretože zachovanie takých drobných a krehkých predmetov ako je stredoveká pečať, nie je v archívoch úplné a stav zachovania nie je často ideálny, život a životnosť pečate má svoje limity. Treba upozorniť na to, že veľká časť zahraničnej a staršej literatúry je ťažko prístupná a jej získanie si vyžaduje nielen čas, ale častokrát aj výdavky. Heuristika, kolektovanie a komparácia fotografií a reprodukcí pečatí, kritická analýza, sumarizácia a verifikácia výsledkov práce si vyžadujú nielen odbornú, ale aj technickú zdatnosť. Autorovi nešlo len o vytvorenie technického súboru pečatí (ako vytvoril napr. J. Novák, Rodové erby na Slovensku II, Peškova zbierka pečatí, Osveta 1986), pretože v ďalšej fáze analyzovania pečatného materiálu a obsahu pečate bolo potrebné hľadať súdobý kontext stredovekej cirkvi a spoločnosti. Glejtekov práva je v istom smere prácou zo stredovekých cirkevných dejín, prekračuje prah sfragistiky a je sondou do svojej doby, v tomto prípade do stredoveku.

2. Posúdenie úrovne spracovania práce

Autor prácu rozdelil do siedmich kapitol, aby naplnil cieľ, ktorý vystihol v názve práce. V prvej kapitole je predstavený cirkevný kontext, metodologické úskalia, s ktorými sa autor stretol, najmä zachovanosť pečatí v stredovekých archívnych fondoch. Autor naznačil základnú líniu svojej ďalšej práce, ktorú rozvinul v druhej kapitole (klasickým spôsobom ako je to známe z učebných textov alebo štúdií o sfragistike), ale predovšetkým v tretej kapitole, v ktorej bolo potrebné vysvetliť autoritu pečate nielen z právneho hľadiska, ale aj z morálneho, kresťanského a sakrálneho. Toto prepojenie v Glejtekovom podaní dokumentuje úzky vzťah cirkevnej a svetskej moci, ktorý bol samozrejмый a typický pre európsky stredovek, do ktorého patrila aj naša krajina. Štvrtá kapitola sa venuje tzv. presahom cirkevnej pečate, ktoré podľa autora nepriamo súvisia s pečaťou. Tu celkom nesúhlasím s

autorovým pohľadom, význam tejto kapitoly je skôr opačný. Skutočne existujú isté súvislosti, ktoré vypovedajú o duchu/atmosfére či istej stránke každodennosti stredoveku, o umelcoch rytcoch, o majiteľoch pečate. Práve štvrtú kapitolu považujem za najprínosnejšiu, pretože detaily ako kompozícia motívu na pečati, gestá či hagiografická ikonografia nielen svedčia o horizontálnych vzťahoch medzi majiteľom a spoločnosťou, ale aj o vertikálite zameranej na sakrálnu, na vyprosovanie nebeskej ochrany a súčasne zvolávanie nebeskej protekcie pre seba, adresáta, čitateľa a v konečnom dôsledku na spečatený obsah. Novým názorom v našom prostredí, ktorý je bežný v západoeurópskej medievalistike, je pohľad na stredovekú pečať ako ideologický/propagandistický prvok svojej doby. Piata kapitola je katalógom najkvalitnejších pečatí zo slovenského územia – z Ostrihomu, Nitry a Spišskej kapituly a hodnoverných miest. Tu by sa žiadalo doplniť túto časť práce aj o pečate Jágerskej kapituly, pretože jej činnosť je doložitelná na východe Slovenska (Abov, Šariš, Zemplín, Použie patrili do Jágerskej diecézy) a neskôr v 17. storočí boli domovom jágerských kanonikov Košice. Šiesta kapitola zaradzuje naše stredoveké pečate do širšieho európskeho kontextu, ktorý sa len v malých reáliách odlišoval od uhorského. Tieto komparácie umožňujú objasniť buď miestny progres alebo preberanie istých trendov, čo bolo prirodzené a svedčí to o vzájomných kontaktoch, o ktorých nie je vždy zmienka v písaných prameňoch. Tak získava pečať ako obrazový prameň pridanú hodnotu. Siedma kapitola skúma úzke prepojenie cirkevnej sfragistiky s cirkevnou heraldikou, do istej miery systematizuje výsledky práce.

3. Prínos a úroveň výsledkov práce

Práca si vyžiadala vzájomné prepojenie a využitie viacerých vedných disciplín a špecializácií, a to sfragistiky, heraldiky, diplomatiky, archívniectva na jednej strane, na druhej strane hagiografie, biblickej teológie, patrológie, morálnej teológie a do istej miery pastorálnej teológie a cirkevných dejín (poznania cirkevných reálií) na druhej strane, kánonického a zvykového cirkevného práva a uhorského písaného a zvykového práva na tretej strane a čiastočne aj umenia a remeselníctva na ďalšej strane. M. Glejtekoví sa to do vysokej miery podarilo. Vlastný výskum doplnil množstvom poznámok z rozsiahlej použitej

literatúry. Dosiahnuté výsledky práce presiahli očakávania, sú vzorom a inšpiráciou pre ďalších historikov pomocných vied historických, lebo majú vysokú profesionálnu úroveň prístupu k téme a spôsobu spracovania, v ktorom badať rešpekt k problematike. Treba oceniť naznačenie oveľa hlbšieho kontextu, ktorý je sondou do uhorského a slovenského stredoveku. Práca tematicky nie je uzavretá (nateraz sa to javí aj ako nemožné), možno v nej pokračovať skatalogizovaním ďalších pečatí. V podstate je to práca na mnoho rokov, možno životov a treba vysloviť nádej, že v nej M. Glejtek bude pokračovať.

V tejto súvislosti by mohol habilitant ozrejmiť, či sa ikonografické námety (tie, ktoré sú najvladnejšie cirkevným pečatiam) nachádzajú aj v stredovekej necirkevnej sfragistike? Tak by mohla práca prispieť k objektivizácii pohľadu na stredovekú spoločnosť, prítomnosť cirkvi v nej a pod. Bolo by osožné porovnať vplyv diela *Legenda Aurea* od Jakuba de Voragine, prípadne stredovekej oltárnej architektúry alebo monumentálneho maliarstva na výtvarné (vonkajšie) a obsahové (vnútorné) riešenia pečatí.

4. Posúdenie formálnej stránky práce (jazyk, štýl, štruktúra)

Z formálneho hľadiska je práca na vysokej úrovni. Keďže práca je vydaná knižne, možno pochváliť kreativnosť sadzby i kvalitu reprodukovania obrázkov pečatí. Nápad s kresbou šaša so zapečatenými ústami zo stredovekého diplomu G. Backa, ktorý ako prvý púta pozornosť čitateľa, je do istej miery humorným prvkom, na druhej strane vystihuje historickú vážnosť témy a dôležitosť pre stredovekú spoločnosť. V publikácii sa však nachádza aj niekoľko technických chýb, ktoré ale neuberajú na kvalite práce. Diskutovať možno o súčasnom používaní kurzívy aj úvodzoviek znásobenými osobitnými odsekmi v prípade citovania.

5. Explicitne vyjadrený návrh na udelenie (resp. neudelenie) vedecko-pedagogického titulu docent

Konštatujem, že predložená habilitačná práca spĺňa všetky nároky kladené na tento typ práce. Autorovi sa podarilo komplexne spracovať problematiku stredovekej cirkevnej pečate

a sledujúc tento cieľ si vytvoril vlastnú metodológiu, čím obohatil slovenskú vedeckú tvorbu o pôvodné dielo. Odporúčam, aby bol jej autorovi PhDr. Ing. Miroslavovi Glejtekov, PhD. udelený vedecko-pedagogický titul docent v študijnom odbore 2.1.7. história.

V Ružomberku 2. januára 2014.

prof. PhDr. ThDr. Peter Zubko, PhD.